

Instructions: Write briefly and clearly, but give reasons for your answers. A number only as an answer does not yield points. The exam has 4 problems, each worth 0–6 points.

Write your answers in clear **handwriting**, either on paper or a tablet computer, and send them in PDF form to the return box on the exam page. Make sure your answers contain: course code, last name, first name, student number and date.

P1 Let s be the **last digit of your student number** (one of $0, \dots, 9$, ignore possible letters). Write the value of s clearly in your answer and use this value in your calculations. Give your numerical answers with at least 4 decimals.

Professor N. Able has built a coin-shaking machine. A coin with two sides (heads and tails) is placed inside a drinking glass in some initial state (either “heads” or “tails”). Then the following process is repeated indefinitely: the glass is shaken vigorously for a while, which has probability $p = 0.205 + 0.01s$ of turning the coin over (heads to tails, or vice versa); after shaking, the state of the coin is inspected. The states form a random sequence $(X_0, X_1, X_2 \dots)$, with X_0 denoting the initial state.

- (a) (X_t) is a Markov chain. Write down its state space and transition matrix, and draw its transition diagram. **(1p)**
- (b) If the coin is initially “heads” and it is shaken 3 times, what is the probability that it is then “heads”? **(1p)**
- (c) If the coin is initially “heads” and it is shaken 3 times, what is the probability that it stays “heads” all this time? **(1p)**
- (d) Find the invariant distribution of this Markov chain, or all such distributions, if there are many. **(2p)**
- (e) Does the Markov chain have a unique limiting distribution, regardless of the initial state? Explain why or why not, using appropriate theorems. **(1p)**

P2 An imaginary bird species reproduces as follows. During its lifetime, every individual lays two eggs, and from each egg a new bird hatches with probability $2/3$, independently of others. The first generation contains three birds.

- (a) What is the probability that there are no birds in the third generation? **(2p)**
- (b) What is the probability that the bird species eventually becomes extinct? **(4p)**

P3 At any given time, the department's printer is either working (state 0), or in one of two different failure states (1 and 2). If it is working, then it has rates λ_1 and λ_2 of jumping to the failure states. If it is in failure state i , then it will be repaired, which takes a random time that has an exponential distribution with expected value $1/\kappa_i$, and returns the printer to the working state. Model the time evolution of the printer's state as a continuous-time Markov chain. In the long run, what is the proportion of time that the printer spends in each of the three states? **(6p)**

P4 Let u be the **second to last digit of your student number** (one of $0, \dots, 9$, ignore possible letters; for example, if your student number is 34567K, then u is 6). Write the value of u clearly in your answer and use this value in your calculations. Give your numerical answers with at least 4 decimals.

During a meteor shower, amateur astronomer Stella observes shooting stars that appear according to a Poisson process with intensity $\lambda = 0.405 + 0.01u$, in units $\frac{1}{\text{min}}$, with the counter process denoted by $N = (N(t))_{t \geq 0}$. The unit of time t is minutes. Calculate the following quantities and justify your answers:

- (a) Probability $\mathbb{P}(N(15) = 5)$ that during a quarter of an hour, Stella observes exactly five shooting stars. **(2p)**
- (b) Conditional probability $\mathbb{P}(N(20) = 10 \mid N(10) = 5)$ that Stella observes ten shooting stars in total during the first twenty minutes, given that during the first ten minutes she observes five. **(2p)**
- (c) The expected number of shooting stars observed by Stella in two minutes. **(1p)**
- (d) The most probable number of shooting stars observed by Stella in two minutes. **(1p)**

Ohje: Vastaa lyhyesti ja ytimekkäästi, mutta perustele ratkaisusi. Pelkkä lukuarvo vastauksena ei anna pisteitä. Kokeessa on 4 tehtävää, jokaisesta saa 0–6 pistettä.

Tee ratkaisusi **käsin omalla käsialallasi** selvästi, joko paperille tai tablettitietokoneelle, ja lähetä ratkaisut PDF-muodossa tenttisivulla olevaan palautuslaatikkoon. Huolehdi, että vastauksessasi näkyy: kurssikoodi, sukunimi, etunimi, opiskelijanumero ja päivämäärä.

T1 Olkoon s **sinun opiskelijanumerosi viimeinen numero** (eräs numeroista $0, \dots, 9$; jätä mahdolliset kirjaimet huomioimatta). Merkitse s :n arvo vastaukseesi selvästi ja käytä laskuissa kyseistä numeroarvoa. Esitä numeeriset vastaukset vähintään 4 desimaalilla.

Professori N. Able on rakentanut kolikonravistelukoneen. Kolikko, jossa on kaksi sivua (kruuna ja klaava) asetetaan juomalasin sisään johonkin alkutilaan (kruuna tai klaava ylöspäin). Sitten seuraavaa prosessia toistetaan jatkuvasti: lasia ravistetaan jonkin aikaa, jolloin todennäköisyydellä $p = 0.205 + 0.01s$ kolikko kääntyy (kruunasta klaavaksi tai päinvastoin); ravistelun jälkeen katsotaan kolikon asento. Asennot muodostavat satunnaisjonon $(X_0, X_1, X_2 \dots)$, missä X_0 on alkutila.

- (a) (X_t) on Markov-ketju. Esitä sen tilajoukko ja siirtymämatriisi ja piirrä sen siirtymäkaavio. **(1p)**
- (b) Jos kolikko on aluksi asennossa “kruuna” ja sitä ravistetaan 3 kertaa, millä todennäköisyydellä se on tämän jälkeen kruuna? **(1p)**
- (c) Jos kolikko on aluksi asennossa “kruuna” ja sitä ravistetaan 3 kertaa, millä todennäköisyydellä se pysyy koko tämän ajan kruunana? **(1p)**
- (d) Ratkaise tämän Markov-ketjun tasapainojakauma tai kaikki tasapainojakaumat, jos niitä on useita. **(2p)**
- (e) Onko tällä Markov-ketjulla yksikäsitteinen rajajakauma, riippumatta alkutilasta? Perustele miksi tai miksi ei, käyttäen sopivia teoreettisia tuloksia. **(1p)**

T2 Kuvitteellinen lintulaji lisääntyy seuraavasti. Elinaikanaan kukin yksilö munii kaksi muna, ja kustakin munasta kuoriutuu uusi lintu todennäköisyydellä $2/3$, muista riippumatta. Ensimmäisessä sukupolvessa on kolme lintua.

- (a) Mikä on todennäköisyys, että kolmannessa sukupolvessa ei ole yhtään lintua? **(2p)**
- (b) Mikä on todennäköisyys, että lintulaji kuolee joskus sukupuuttoon? **(4p)**

T3 Kunakin ajanketkenä laitoksen tulostin joko toimii (tila 0) tai on jommassakummassa kahdesta virhetilasta (1 ja 2). Jos se toimii, sillä on hyppyvauhdit λ_1 ja λ_2 virhetiloihin. Jos se on virhetilassa i , niin se korjataan, mihin kuluu eksponenttijakautunut aika odotusarvolla $1/\kappa_i$, jonka jälkeen se palaa toimintatilaan. Mallinna tulostimen tilan kehitystä jatkuva-aikaisena Markov-ketjuna. Minkä osuuden ajasta tulostin viettää kussakin kolmesta tilasta pitkällä aikavälillä? **(6p)**

T4 Olkoon u **sinun opiskelijanumerosi toiseksi viimeinen numero** (eräs numeroista $0, \dots, 9$; jätä mahdolliset kirjaimet huomioimatta; jos esim. opiskelijanumerosi on 34567K, niin u on 6). Merkitse u :n arvo vastaukseesi selvästi ja käytä laskuissa kyseistä numeroarvoa. Esitä numeeriset vastaukset vähintään 4 desimaalilla.

Meteoriparven aikana tähtitieteen harrastaja Stella havaitsee tähdenlentoja, joita ilmaantuu Poisson-prosessin mukaisesti intensiteetillä $\lambda = 0.405 + 0.01u$, yksikkönä $\frac{1}{\text{min}}$. Merkitään laskuriprosessia $N = (N(t))_{t \geq 0}$. Ajan t yksikkö on minuutti. Laske seuraavat suureet ja perustele vastauksesi:

- (a) Todennäköisyys $\mathbb{P}(N(15) = 5)$, että neljännestunnin aikana Stella havaitsee tasan viisi tähdenlentoa. **(2p)**
- (b) Ehdollinen todennäköisyys $\mathbb{P}(N(20) = 10 \mid N(10) = 5)$, että Stella havaitsee kymmenen tähdenlentoa ensimmäisten 20 minuutin aikana, jos hän havaitsee viisi tähdenlentoa ensimmäisten 10 minuutin aikana. **(2p)**
- (c) Odotusarvoinen tähdenlentojen määrä, jonka Stella havaitsee kahdessa minuutissa. **(1p)**
- (d) Todennäköisin tähdenlentojen määrä, jonka Stella havaitsee kahdessa minuutissa. **(1p)**